

<https://doi.org/10.26565/2074-8167-2025-56-03>
УДК 378.011.3-057.175

Василь Павлович Жуков

доктор філософії, доцент, докторант кафедри освітології та інноваційної педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
пров. Фанінський, 3-В, м. Харків, Україна
vasil.zhukov@hnpu.edu.ua <https://orcid.org/0000-0002-7845-6222>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПАРТИСИПАТИВНОГО ПІДХОДУ У ВИЩІЙ ШКОЛІ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Провідне завдання сучасної вищої школи полягає в тому, щоб навчити студентів творити, шукати, обмінюватись досвідом, запроваджувати кращу практику змісту освіти. До новітніх системи вищої освіти сьогодні можна віднести ідеї людиноцентризму, студентоорієнтованого навчання на засадах партисипативного підходу. Установлено, що на сучасному етапі велике поширення зазначений підхід отримав у закладах вищої освіти Сполучених Штатів Америки та Великої Британії. Отже, суттєву допомогу з питань застосування партисипативного підходу у закладах вищої освіти України може надати узагальнення та творче використання практик провідних університетів Сполучених Штатів Америки і Великої Британії.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей використання партисипативного підходу у вищій школі Сполучених Штатів Америки і Великої Британії, який спрямований на покращення міжособистісних стосунків, сприяє співробітництву між викладачами та студентами, виступає основою успішної комунікації протягом занять та надає можливість активної участі кожного студента в процесі навчання.

Проведене дослідження свідчить, що до особливостей використання партисипативного підходу у вищій школі Сполучених Штатів Америки та Великої Британії можна віднести: запровадження університетами «відкритих навчальних програм»; спільне створення як викладачами, так і студентами навчальної програми курсу; розробку дослідницьких програм для студентів та аспірантів; запровадження програм практичного навчання; активну участь студентів у дискусіях, групових проєктах та позааудиторній діяльності; широке запровадження практик читання і самостійного навчання; створення віртуального середовища; запровадження міждисциплінарних курсів та різноманітних форм і методів формального та підсумкового оцінювання; самооцінювання студентами власної діяльності; активну участь студентів в оцінюванні процесу викладання та навчання; надання кожному студенту «особистого викладача»; організацію студентоорієнтованого навчання; широке залучення до процесу навчання мультимедійних інструментів, цифрових ресурсів та онлайн-платформ; створення гнучкого навчального середовища; виховання креативного мислення студентів та ін.

Ключові слова: вища школа, партисипативний підхід, студент, викладач, особливості, студентоорієнтоване навчання, дослідницька діяльність, самостійна робота.

Як цитувати: Жуков В. П. Особливості використання партисипативного підходу у вищій школі Сполучених Штатів Америки та Великої Британії. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2025. № 56. С. 25-34. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2025-56-03>

In cites: Zhukov, V. (2025). Peculiarities of using the participatory approach in higher education in the United States and the United Kingdom. *Scientific notes of the pedagogical department*, 56. 25-34. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2025-56-03> [in Ukrainian].

Постановка проблеми. Одне з ключових завдань вищої освіти полягає в тому, щоб творити, шукати, обмінюватись досвідом, запроваджувати кращу практику змісту освіти, який мають згенерувати самі заклади. До провідних новацій сучасної освіти належить забезпечення змісту філософії людиноцентризму, студентоорієнтованого навчання на засадах партисипативного підходу.

На необхідність звернення до зазначеного підходу в освітньому процесі акцентується увага в таких законодавчих актах і нормативних документах, як: закони України «Про освіту» (2017) та «Про вищу освіту» (2014), Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 рр. (2014) та деяких інших.

Велику допомогу з питань застосування партисипативного підходу у вищій школі України може надати вивчення та творче використання досвіду провідних університетів Сполучених Штатів Америки та Великої Британії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення науково-педагогічних матеріалів приводить до висновку, що ідеї партисипативного підходу в галузі освіти аналізуються в дослідженнях таких українських науковців, як: О. Павлова, О. Попова, О. Реброва, А. Суріна, Н. Титова, О. Фаст, Д. Швець, В. Ягоднікова та інших.

Серед зарубіжних учених питання студентоорієнтованого навчання на засадах партисипативного підходу вивчали К. Бовілл (C. Bovill), Н. Ворд (N. Ward), С. Каузер (S. Kouser), І. Маджид (I. Majid), А. Ром (A. Rohm), М. Стефл (M. Stefl) та інші дослідники.

Проте доводиться констатувати, що з'ясування особливостей використання партисипативного підходу у вищій школі Сполучених Штатів Америки та Великої Британії не було предметом спеціального вивчення.

Мета дослідження. Визначити особливості використання партисипативного підходу у закладах вищої освіти Сполучених Штатів Америки та Великої Британії.

Методи дослідження. У статті використано такі методи наукового пізнання, як: міждисциплінарний, порівняльний, аналіз наукових джерел, узагальнення, систематизація та зіставлення різних підходів до використання партисипативного підходу у закладах вищої освіти Сполучених Штатів Америки та Великої Британії.

Виклад матеріалу та основні результати. Як засвідчують науково-педагогічні

джерела, викладачі вищої школи Сполучених Штатів Америки (*далі – США*) дотримуються різних педагогічних підходів. На сучасному етапі розвитку американського суспільства велике поширення в закладах вищої освіти (*далі – ЗВО*) США набуває використання партисипативного підходу.

Вивчення та узагальнення науково-педагогічних матеріалів свідчить про те, що партисипативний підхід у вищій школі спрямований на покращення міжособистісних стосунків, сприяє співробітництву між викладачами та студентами, виступає основою успішної комунікації протягом занять та надає можливість активної участі кожного студента в процесі навчання.

Виходячи з цього, США прагнуть зробити вищу освіту більш ефективною, зосереджуючись на результатах навчання студентів. Вища освіта зазначеної країни є передовою і визнаною у світі [31].

Взагалі, система вищої освіти США відома своєю відкритою навчальною програмою для студентів. Наприклад, фахівці [32] дають визначення «відкритої навчальної програми» як гнучкого освітнього підходу, який дозволяє студентам успішно адаптуватися до процесу навчання.

Такий підхід надає студентам можливості самостійно обирати курси та організовувати своє навчання. Це змушує студентів більш тісно спілкуватися зі своїми викладачами й іншими студентами, допомагає визначити власний шлях для досягнення висунутих цілей. Використання зазначеного підходу дозволяє студентам проявляти зацікавленість та активно залучатися до процесу навчання [5].

До особливостей використання партисипативного підходу в університетах США належить спільне створення як викладачами, так і студентами навчальної програми курсу. Поряд із традиційними навчальними програмами, які пропонують викладачі, студенти також беруть активну участь у спільній розробці навчальних програм протягом курсу, виступають співтворцями навчальної програми [5].

Такий підхід допомагає більш успішному викладанню та навчанню, акцентує увагу на навчальних потребах студентів та сприяє покращенню їхнього навчального досвіду. Більшість навчальних програм можуть включати сфери інтересів студентів. Ураховуючи такий підхід, викладачі презентують свою навчальну програму на першому занятті, а потім обговорюють зі студентами очікування від курсу.

І тільки після цього остаточно формуються навчальні програми. Це дозволяє студентам зробити свій внесок у процес навчання та мотивує їх до критичної участі. Варто наголосити на тому, що така практика частіше зустрічається при навчанні в магістратурі.

При такій організації навчального процесу студенти виступають співтворцями, покращуються їхні знання з предметів, вони отримують нові знання, залучаються до інноваційної діяльності і співпраці [2]. Цей підхід також передбачає діалог студентів зі своїми одногрупниками та викладачами, надає їм можливість стати науковцями, змушує їх критично ставитись до теми та висловлювати власне розуміння теми.

Університети США слушно вважають, що студенти повинні бути співтворцями знань, а не пасивними споживачами. Спільне створення знань виступає провідною тенденцією у вищій школі США. З огляду на це, окремі університети розробили дослідницькі програми для студентів та аспірантів, які дозволяють їм активно працювати зі своїми викладачами над дослідницькими проектами. Такі програми забезпечують студентів практичним досвідом щодо проведення досліджень та дозволяють їм робити особистий внесок у створення нових знань [5].

Іншим прикладом використання партисипативного підходу в ЗВО США є запровадження програм практичного навчання, які надають можливість студентам застосовувати отримані знання та навички до розв'язання реальних проблем. Програми практичного навчання спрямовані на виховання громадянської активності та соціальної відповідальності студентів, сприяють покращенню їхнього навчання на основі реального життєвого досвіду, а також готують студентів до успішної майбутньої кар'єри.

Проведене дослідження приводить до висновку, що успішній реалізації партисипативного підходу у вищій школі США сприяє участь студентів у дискусіях, групових проектах та позааудиторній діяльності. Зазначені форми та методи допомагають майбутнім фахівцям розвивати критичне мислення, комунікацію й навички роботи в команді [16]. Групове обговорення, а потім обмін цими думками з іншими розвиває пізнавальну сферу студентів та допомагає їм усвідомити важливість поширення ідей для вивчення [31].

Як і в багатьох провідних університетах світу, організація досліджень та набуття певного досвіду з проблеми також дуже заохочуються у ЗВО США. З огляду на це, факультети

не тільки розповідають про власний досвід, а й запрошують експертів із різних галузей з метою забезпечення кращого розуміння цієї дослідницької сфери [3].

Усіх студентів активно залучають до читання книг, розділів книг, статей, блогів тощо, які рекомендуються на кожен тиждень з урахуванням основних тем, які будуть обговорюватися на заняттях. Такий підхід допомагає студентам ставити критичні запитання, які пов'язані з поточною дискусією та змістом теми [7].

Студенти окремих курсів мають право самостійно обирати літературу для читання додатково до обов'язкової і приносити її на заняття для обговорення. Подібні практики читання і самостійного навчання покликані підготувати студентів до проведення критичного аналізу і зробити їх відповідальними за своє навчання [1; 4].

З метою активної участі кожного студента у процесі навчання, ЗВО США також пропонуються цифрові та дистанційні бібліотеки, де студенти можуть отримати доступ до книг, статей, розділів книг тощо. Викладачі також надають перелік навчальних матеріалів до яких студенти безкоштовно отримують доступ [15]. Крім цього, студенти мають можливість звернутися до бібліотеки з проханням придбати потрібні їм книги та статті.

Необхідно також звернути увагу на те, що бібліотеки пропонують студентам користуватися міжбібліотечним абонементом (замовляти книги з бібліотек інших університетів через онлайн-портал). З метою вдосконалення знань та узагальнення досвіду педагогічної діяльності, викладачів також заохочують брати участь у різних семінарах і курсах. Існують і певні ресурси, де викладачі можуть звернутися за підтримкою для покращення навчання, викладання та організації досліджень [15].

Активній участі студентів у процесі навчання у вищій школі США також сприяють різні онлайн-ресурси, які навчають студентів та магістрантів написанню наукових робіт, підготовці есе, написанню дисертацій та творчих робіт. Крім цього, для іноземних студентів, що погано володіють англійською мовою, існують репетиторські центри. Студенти мають можливість надсилати свої наукові роботи через онлайн-портал викладачам, що надають відгуки стосовно структури письма, граматики, зв'язності змісту й інших аспектів письма. Викладачі також проводять консультації щодо використання різних стилів посилань, таких як «АРА», «Гарвард», «Чикаго» та ін. [21].

Тісному співробітництву між викладачами та студентами, успішній комунікації між ними сприяє створення віртуального середовища. З цією метою в американських університетах використовуються такі платформи, як Canvas, Google Classroom, Blackboard тощо [14; 20].

Активному проведенню дискусій в аудиторії сприяють різноманітні міждисциплінарні курси, які дозволяють студентам досліджувати теми з погляду різних дисциплін [12].

Аналіз науково-педагогічних даних приводить до висновку, що ефективна реалізація партисипативного підходу пов'язана з використанням у вищій школі США як формувального, так і підсумкового оцінювання студентів [17; 18; 19]. До найбільш поширених методів формального оцінювання студентів належать: участь у заняттях, проведення тестів, вікторин, виконання завдань, презентацій, проєктів, проведення екскурсій, заповнення щотижневих рефлексивних журналів, публікації студентів, регулярні оцінювання їхніх домашніх завдань, а також критична участь їх у аудиторії та на онлайн-форумах. Ефективними методами щодо проведення підсумкового контролю вважаються письмові тести, дипломні проєкти, дисертації, монографії тощо.

Оцінювання студентів на будь-якому рівні може включати есе, іспити, презентації, лабораторні експерименти та звіти про проєкти. Оцінювання може бути як індивідуальним, так і груповим. Студентам пропонуються різні дослідницькі семінари та тренінги, а також їх заохочують відвідувати конференції.

При викладанні багатьох курсів в університетах США від студентів вимагається перевірка робіт своїх колег, критична їх оцінка та надання відгуків щодо покращення цих робіт [21; 22]. Після здачі робіт викладачі своєчасно надають відгуки щодо покращення розуміння студентами курсової роботи та очікувань. Самооцінювання виступає обов'язковою складовою багатьох курсів. Поряд із виконанням самостійних та домашніх завдань, студенти пишуть спеціальний абзац, в якому оцінюють власну роботу та розмірковують над тим, що може допомогти їм покращити свою роботу.

З метою встановлення тісних взаємостосунків між студентом та викладачем вищої школи, університети започаткували так звані контактні години для кожного курсу залежно від обсягу кредитних годин [7; 23]. Виходячи з цього, більшість курсів мають 2,5–3 контактні години на тиждень, які є обов'язковими для відвідування. Окрім цих очних занять, щотиж-

ня викладачі відповідно до графіка проводять консультації, під час яких студенти мають можливість зустрітися з викладачем курсу, обговорити з ним будь-які проблеми або поставити запитання щодо даного курсу.

Співробітництву між викладачами та студентами певною мірою сприяє активна участь студентів в оцінюванні процесу викладання та навчання. Такий підхід допомагає викладачам зрозуміти як переваги, так і вказує на недоліки курсу. Це допомагає ЗВО перевірити, чи досягаються цілі курсу та чи відповідають вони очікуваному результату студентів.

При вивченні переважної більшості курсів, факультети залишають простір для додавання студентами нових актуальних тем, виходячи з їхніх інтересів та очікувань. Таке оцінювання в середині та в кінці курсу є гарним способом залучення студентів до активної участі в процесі навчання. Студенти виступають співтворцями знань разом зі своїми викладачами [5]. Викладачі дотримуються методу навчання й викладання за активною участю студентів. Студенти контролюють процес навчання. Викладачі ставляться до студентів як до колег, які можуть робити важливі внески, а не лише як до отримувачів знань.

З метою широкої реалізації партисипативного підходу в американській вищій школі для викладачів проводяться навчальні сесії [26; 29].

Університети також активно підтримують викладачів щодо підвищення їхньої кваліфікації. Викладачі університетів США надають неформальну допомогу та рекомендації студентам поза межами своїх аудиторних годин.

Успішному співробітництву між студентами та викладачами в ЗВО США сприяє надання кожному студенту «особистого викладача», який забезпечує його навчальними матеріалами та сприяє особистому благополуччю.

Активне засвоєння студентами знань, їх інтелектуальний розвиток, формування особистості пов'язане з існуючою практикою виховання самостійного мислення через письмо та презентації. Зокрема, у рамках письмових завдань із рефлексії та підготовки презентацій студента просять критично висловлювати свою думку щодо усталених теорій, практик та політик. Його також активно заохочують до розробки інноваційних ідей для вирішення наукових та соціальних проблем.

Студентоорієнтоване навчання вимагає від студентів брати на себе відповідальність як за власне навчання, так і мотивує їх критично оцінювати процес навчання. Такі педагогічні

практики у вищій школі США сприяють покращенню здатності студентів приймати рішення, розвивають комунікативні навички, адаптивність і гнучкість, виховують дослідницьку грамотність та етичне мислення.

До особливостей використання партисипативного підходу у вищій школі США, як уже було зазначено, належить широке залучення до процесу навчання мультимедійних інструментів, цифрових ресурсів та онлайн-платформ. Використання зазначених технологій сприяє покращенню навчального досвіду студентів [31]. Для взаємодії зі студентами викладачі використовують цифрові технології у процесі викладання та навчання, зокрема такі додатки, як LMS, Padlet, Kahoot ведення блогів та Mentimeter.

Система управління навчанням (LMS) сприяє обміну ресурсами, участі студентів в онлайн-дискусіях, успішному виконанню завдань, обміну оголошеннями про заняття та отриманню відгуків і оцінок.

Фахівці наголошують, що партисипативний підхід, який спрямований на співпрацю зі студентами як співдослідниками, посилює почуття відповідальності та зменшує рівень відсіву серед студентів [30; 31].

Доцільно звернути увагу і на те, що у вищій школі США велике поширення набула концепція згідно з якою студенти виступають як співтворці знань, активно співпрацюють з викладачами в процесі викладання і навчання. Такий підхід сприяє переосмисленню традиційної ролі студентів та викладачів, прояву взаємного партнерства, формуванню освітнього досвіду [25; 27].

Саме у США набула поширення концепція «викладач як посередник навчання» [28]. Так, дослідницька діяльність, яка побудована на конкретних результатах навчання, може покращити результати навчання студентів завдяки особистому і колективному досвіду конструювання знань. Роль викладача в цьому процесі залишається роллю керівника або посередника, що надає студентам відповідні інструкції для покращення результатів навчання [23; 24].

Вивчення та узагальнення науково-педагогічних матеріалів дозволяє стверджувати, що на відміну від вищої школи Сполучених Штатів Америки, університети Великої Британії пропонують очні або дистанційні навчальні заняття в малих групах. Такий підхід сприяє приділенню достатньою уваги та підтримки кожного студента з боку викладача та забезпечує активну участь і навчання студентів на лекціях [9; 11].

Університети активно заохочують викладачів використовувати результати власних досліджень у процесі викладання. Це свідчить про те, що студенти навчаються у науковців, які є експертами та знайомі з останніми розробками у своїй предметній галузі. З метою розвитку критичного мислення у студентів, їх постійно заохочують ставити під сумнів припущення, оцінювати докази та висловлювати власні ідеї та думки.

Крім цього, лекційні заняття охоплюють групову роботу, роботу з колегами, індивідуальну роботу та низку інших різноманітних завдань, що забезпечують активну участь студентів у процесі навчання [13]. Це допомагає розвивати комунікацію студентів, їхнє критичне мислення, співпрацю, аналітичні навички та навички вирішення проблем тощо, а також готує їх до успішної кар'єри.

Університети Великої Британії, як і Сполучених Штатів Америки, роблять великий акцент на самостійному навчанні студентів [33]. Зокрема, в британських університетах від студентів очікується, що вони візьмуть на себе відповідальність за власне навчання і займатимуться самостійною роботою поза офіційним часом занять. З огляду на це, студентів заохочують читати та робити нотатки як зі списку обов'язкової, так і додаткової літератури, який може включати книги, розділи книг, дослідницькі статті, звіти, періодичні видання та тематичні дослідження.

Залучаючись до самостійного навчання, студенти отримують попередні знання та розуміння з заданих тем, що дозволяє їм брати активну участь у дискусіях та дебатах зі своїми однолітками й викладачами під час аудиторних занять. Такий підхід сприяє розвитку дослідницької діяльності студентів, їхньому самостійному та академічному читанню, розвиває критичне мислення, формує навички управління часом, допомагає створити сприятливе та інтерактивне навчальне середовище. Розклади занять запропоновані таким чином, щоб студенти мали достатньо часу для самостійного навчання й розвитку.

Як і в США, в британських університетах дуже поширене використання системи управління навчанням (LMS). В цьому аспекті широке використання отримала система «Moodle», яка створює віртуальне навчальне середовище як для викладачів, так і для студентів. Взагалі, існує чотири основні віртуальні навчальні середовища – Moodle, Blackboard, Canvas та Brightspace, які широко використовують заклади вищої освіти Великої Британії [6].

Активній реалізації партисипативного підходу у вищій школі Великої Британії сприяє і створення гнучкого навчального середовища, що дозволяє студентам адаптувати свій навчальний досвід до власних індивідуальних потреб. Так, студенти мають можливість обирати предмети з широкого спектру курсів та модулів, а також можуть навчатися денно, заочно, дистанційно.

На рівнях бакалаврату та магістратури студенти часто мають можливість обирати факультативні та додаткові модулі з інших дисциплін, можуть додатково вносити зміни до обраних курсів, займатися проектною діяльністю або стажуванням [30].

Організації тісного співробітництва між викладачами та студентами в університетах Великої Британії, як уже було наголошено, сприяє навчання та викладання, орієнтоване на проведення дослідження [10]. Це означає, що студентів навчають викладачі, які самі активно займаються дослідженнями та виступають експертами в своїй галузі, володіють сучасними і передовими знаннями, мають можливість ознайомлення студентів з найновішими розробками та ідеями у певній предметній галузі.

Більшість занять, які проводяться в британських університетах є інтерактивними, широко використовують партисипативний підхід та пропонують студентам достатньо часу для роздумів над темами [8].

Поширеною практикою в університетах Великої Британії є завершення навчального курсу виконанням завдань або підготовкою проектів, що вимагає від студентів постійного розвитку протягом семестру. Студентам надається постійна допомога, проводиться інструктаж. Викладачі курсу контролюють цей процес.

Британські університети мають систему персонального тьютора, студенти отримують спеціального академічного радника, який надає керівництво та підтримку протягом усього їхнього академічного шляху. Студенти в групі можуть безпосередньо обговорювати свої завдання зі своїми тьюторами [3]. Система персонального тьюторства допомагає студентам адаптуватися до процесу навчання.

Аналіз науково-педагогічних джерел дозволяє стверджувати, що оцінювання у вищій школі Великої Британії, як і у Сполучених Штатів Америки, включає есе, іспити, презентації та оцінювання практичних завдань. Це надає змогу студентам продемонструвати свої знання та навички в різних сферах та допомагає забезпечити їхній всебічний розвиток у процесі навчання. Студенти отримують регулярний

зворотний зв'язок з викладачами щодо виконання та результатів своєї роботи.

Університети надають студентам спеціальний довідник, який містить рекомендації щодо виконання завдань, складання іспитів, критеріїв оцінювання тощо, а також інформацію про кодекс поведінки студентів, академічну доброчесність та ін. Після проведення формувального та підсумкового оцінювання студенти обов'язково отримують детальні коментарі від своїх викладачів щодо того, що вони можуть ще покращити. Такий зворотний зв'язок надається з дотриманням принципів конфіденційності та за допомогою онлайн-порталів [17; 18; 19].

З метою формування комунікативних навичок студентів та навичок міжкультурного спілкування університети Великої Британії надають студентам великі можливості для навчання за кордоном та участі в міжнародних дослідницьких проектах [33].

Вища освіта Великої Британії та Сполучених Штатів Америки використовує переважно студентоорієнтовані педагогічні концепції [13], які забезпечують участь студентів як співтворців знань. Викладачі обирають навчальні матеріали таким чином, щоб поставити студентів у центр їхньої навчальної діяльності. Викладачі також активно заохочують студентів до проведення самостійного дослідження. Критичне мислення виступає однією з найважливіших характеристик студентоорієнтованої освіти [16].

Хоча іспити залишаються популярними способами оцінювання знань студентів у всьому світі, письмові завдання, курсові роботи або есе розглядаються як приклад зацікавленості студентів у пошуку відповідей на свої запитання. Основними прикладами можуть бути підсумкові роботи або завдання наприкінці модуля, тему яких студенти пропонують самостійно. У більшості випадків тему студент обирає на початку семестру на основі власних інтересів.

Студенти, які навчаються у вищій школі Великої Британії, вважаються такими, що довели певний рівень інтелектуальних досягнень, здібностей та інтересу до участі в науковій сфері [20].

Реалізації партисипативного підходу у вищій школі Великої Британії, забезпеченню достатньої кількості контактних годин між викладачем та студентом сприяють такі форми навчання, як лекції, семінари, майстер-класи, лабораторні роботи тощо. Окрім цього, студенти також отримують постійну групову або індивідуальну підтримку з боку викладачів, відвідують онлайн та змішані курси [8; 24].

Доцільно також звернути увагу на те, що отримання відгуків від студентів є однією з ключових особливостей реалізації партисипативного підходу в системі вищої освіти Великої Британії. У ЗВО Великої Британії відгуки студентів є цінними та враховуються для оцінки змісту предмету, навчальної програми, підтримки та роботи викладачів тощо. Після закінчення кожного модуля відгуки від студентів збираються переважно в електронному вигляді і озвучуються на щоквартальних оглядових та оцінювальних зустрічах. На основі цих відгуків вносяться необхідні зміни та поправки щодо змісту предмета, який вивчається, навчальної програми, організації навчальної діяльності, підтримки викладачів та процесу оцінювання тощо [11].

Як і у вищій школі Сполучених Штатів Америки, у Великій Британії пропонується система міждисциплінарного навчання. Зокрема, під час розробки навчальних програм враховуються міждисциплінарні теми, щоб ознайомити студентів із широкою сферою знань та дати їм змогу навчатися та мислити з різних позицій. З огляду на це, студентам пропонуються різні факультативні й міждисциплінарні модулі, які вони можуть вивчати разом з основними модулями [12].

Висновки. Отже, особливості використання партисипативного підходу у вищій школі Сполучених Штатів Америки та Великої Британії полягають у: запровадженні університетами «відкритих навчальних програм»; спільному створенні як викладачами, так і студентами навчальної програми курсу; розробці дослідницьких програм для студентів та аспірантів; запровадженні програм практичного навчання; активній участі студентів у дискусіях, групових проєктах та позааудиторній діяльності; широкому запровадженні практик читання і самостійного навчання; створенні віртуального середовища; запровадженні міждисциплінарних курсів та різноманітних форм і методів формального та підсумкового оцінювання; самооцінюванні студентами власної діяльності; активній участі студентів в оцінюванні процесу викладання та навчання; наданні кожному студенту «особистого викладача»; організації студентоорієнтованого навчання; широкому залученні до процесу навчання мультимедійних інструментів, цифрових ресурсів та онлайн-платформ; створенні гнучкого навчального середовища; вихованні креативного мислення студентів тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ali W. The efficacy of evolving technology in conceptualizing pedagogy and practice in higher education. *Higher Education Studies*. 2019. 9(2):81–85. DOI: 10.5539/hes.v9n2p81
2. Araújo Santos L., Proença S., Ribeiro V. Co-creation methodology to promote 21st century skills in the classroom context. In: *European Conference on Innovation and Entrepreneurship*. Vol. 18. 2023. pp. 57–64. DOI: 10.34190/ecie.18.1.1750
3. Arco-Tirado J. L., Fernandez-Martin F. D., Hervas-Torres M. Evidence-based peer-tutoring program to improve students' performance at the university. *Studies in Higher Education*. 2020. 45(11):2190–2202. DOI: 10.1080/03075079.2019.1597038
4. Bizami N. A., Tasir Z., Kew S. N. Innovative pedagogical principles and technological tools capabilities for immersive blended learning: A systematic literature review. *Education and Information Technologies*. 2022. 28(2):1373–1425. DOI: 10.1007/s10639-022-11243-w
5. Bovill C. Co-creation in learning and teaching: The case for a whole-class approach in higher education. *Higher Education*. 2020. 79(6):1023–1037. DOI: 10.1007/s10734-019-00453-w
6. Elder L., Paul R. Critical Thinking: Tools for Taking Charge of your Learning and your Life. Foundation for Critical Thinking. Lanham, USA : Rowman & Littlefield Publishers, 2020.
7. Ezika I. J., Ndu I., Chukwueke T. C., Iloanusi O. N. Assessing opportunities for self-study and out-of-class activities in a prescriptive high contact-hour engineering curriculum. *IEEE Transactions on Education*. 2022. 66(1):4–11.
8. Gartland C. UK and USA university outreach practices: the need to develop STEM learning pedagogies for student ambassador activity. In: Mansour N., EL-Deghaidy H., editors. *STEM in Science Education and S in STEM: From Pedagogy to Learning*. 2020. 269–295. DOI: 10.1163/9789004446076_012
9. Gibbs J., Hartviksen J., Lehtonen A., Spruce E. Pedagogies of inclusion: A critical exploration of small-group teaching practice in higher education. *Teaching in Higher Education*. 2021. 26(5):696–711.
10. Hanefar S. B. M., Anny N. Z., Rahman S. Enhancing teaching and learning in higher education through formative assessment: Teachers' perceptions. *International Journal of Assessment Tools in Education*. 2022. 9(1):61–79. DOI: 10.21449/ijate.946517
11. Heffernan T. Sexism, racism, prejudice, and bias: A literature review and synthesis of research surrounding student evaluations of courses and teaching. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 2022. 47(1):144–154. DOI: 10.1080/02602938.2021.1888075

12. Héliot Y., Mittelmeier J., Rienties B. Developing learning relationships in intercultural and multi-disciplinary environments: A mixed method investigation of management students' experiences. *Studies in Higher Education*. 2020. 45(11):2356–2370. DOI: 10.1080/03075079.2019.1610865
13. Islam M. K., Sarker M. F. H., Islam M. S. Promoting student-centred blended learning in higher education: A model. *E-Learning and Digital Media*. 2022. 19(1):36–54. DOI: 10.1177/20427530211027721
14. Korets M., Popova A., Sinenko O., Trynko O., Karolop O., Krasovskiy S. The essence of pedagogical technologies in modern education. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2021. 21(5):48–51. DOI: 10.22937/IJCSNS.2021.21.5.9
15. Kouser S., Majid I. Technological tools for enhancing teaching and learning process. *Towards Excellence*. 2021. 13:366–373. DOI: 10.37867/TE130133
16. Lowe T., El Hakim Y. An introduction to student engagement in higher education. In: *A Handbook for Student Engagement in Higher Education*. London, UK : Routledge, 2020. pp. 3–26.
17. McConlogue T. Assessment and Feedback in Higher Education: A Guide for Teachers. London, UK : UCL Press, 2020.
18. Mensink P. J., King K. Student access to online feedback is modified by the availability of assessment marks, gender and academic performance. *British Journal of Educational Technology*. 2020. 51(1):10–22. DOI: 10.1111/bjet.12752
19. Morris R., Perry T., Wardle L. Formative assessment and feedback for learning in higher education: A systematic review. *Review of Education*. 2021. 9(3):e3292. DOI: 10.1002/rev3.3292
20. Müller C., Mildenerberger T. Facilitating flexible learning by replacing classroom time with an online learning environment: A systematic review of blended learning in higher education. *Educational Research Review*. 2021. 34:100394. DOI: 10.1016/j.edurev.2021.100394
21. Munna A. S., Kalam A. Teaching and learning process to enhance teaching effectiveness: A literature review. 2021. 4(1):1–4. DOI: 10.33750/ijhi.v4i1.102
22. Ocampo J. C. G., Panadero E. Web-based peer assessment platforms: What educational features influence learning, feedback and social interaction? In: Noroozi O., De Wever B., editors. *The Power of Peer Learning: Fostering Students' Learning Processes and Outcomes*. New York, USA : Springer International Publishing, 2023. pp. 165–182. DOI: 10.1007/978-3-031-29411-2_8
23. Pedagogy for Teaching: A Classroom Guide. n.d. URL : <https://www.structural-learning.com/post/pedagogy-for-teaching-a-classroom-guide>
24. Rohm A. J., Stefl M., Ward N. Future proof and real-world ready: The role of live project-based learning in students' skill development. *Journal of Marketing Education*. 2021. 43(2):204–215. DOI: 10.1177/02734753211001409
25. Seibert S. A. Problem-based learning: A strategy to foster generation Z's critical thinking and perseverance. *Teaching and Learning in Nursing*. 2021. 16(1):85–88. DOI: 10.1016/j.teln.2020.09.002
26. Shirke A. What is pedagogy? Importance of pedagogy in teaching and learning process. 2021. URL : <https://www.iitms.co.in/blog/importance-of-pedagogy-in-teaching-and-learning-process.html>
27. Shohel M. M., Ashrafuzzaman M., Islam M. T., Shams S., Mahmud A. Blended teaching and learning in higher education: Challenges and opportunities. In: Loureiro S., Guerreiro J., editors. *Handbook of Research on Developing a Post-Pandemic Paradigm for Virtual Technologies in Higher Education*. Hershey, PA, USA : IGI Global, 2021. pp. 27–50. DOI: 10.4018/978-1-7998-6963-4.ch002
28. Teacher as facilitator. How to improve your lessons with facilitation. SessionLab. 2023. URL : <https://www.sessionlab.com/blog/teacher-as-facilitator/>
29. University Grants Commission. List of Universities. 2023. URL : <http://www.ugc-universities.gov.bd/public-universities>
30. Valtonen T., Leppänen U., Hyypiä M., Kokko A., Manninen J., Vartiainen H., et al. Learning environments preferred by university students: A shift toward informal and flexible learning environments. *Learning Environments Research*. 2021. 24(3):371–388. DOI: 10.1007/s10984-020-09339-6
31. Van Heertum R. The American University and the struggle for democracy. In: *Emancipatory Change in US Higher Education*. Cham : Springer International Publishing; 2022. pp. 13–33.
32. Zarandi N., Soares A. M., Alves H. Student roles and behaviors in higher education co-creation – A systematic literature review. *International Journal of Educational Management*. 2022. 36(7):1297–1320. DOI: 10.1108/ijem-08-2021-0317
33. Zhang B. A comparison between pedagogical approaches in UK and China. *Comparative & International Higher Education*. 2021. 13(5):232–242. DOI: 10.32674/jcihe.v13i5.2629

Стаття надійшла до редакції 06.05.2025

Стаття рекомендована до друку 10.06. 2025

Vasyl Zhukov

PhD of Educational & Pedagogical Sciences, Associate Professor, Doctoral Student of the Department of Education and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Faninskyi lane, 3-B, Kharkiv, Ukraine
vasil.zhukov@hnpu.edu.ua <https://orcid.org/0000-0002-7845-6222>

PECULIARITIES OF USING THE PARTICIPATORY APPROACH IN HIGHER EDUCATION IN THE UNITED STATES AND THE UNITED KINGDOM

The main task of modern higher education is to teach students to create, search, share experiences, and implement best practices in the content of education. The innovations of the higher education system today include the ideas of human centredness, student-centred learning based on a participatory approach. It has been established that at the present stage, this approach is widespread in higher education institutions of the USA and the UK. Therefore, generalisation and creative use of the practices of leading universities in the United States of America and the United Kingdom can provide significant assistance in applying the participatory approach in higher education institutions of Ukraine.

The purpose of the article is to clarify the peculiarities of using the participatory approach in higher education in the United States of America and the United Kingdom, which is aimed at improving interpersonal relations, promoting cooperation between teachers and students, serving as the basis for successful communication during classes and providing an opportunity for active participation of each student in the learning process.

The study shows that the peculiarities of using the participatory approach in higher education in the United States and the United Kingdom include: the introduction of 'open curricula' by universities; joint creation of the course curriculum by both teachers and students; development of research programmes for undergraduate and graduate students; introduction of practical training programmes; active participation of students in discussions, group projects and extracurricular activities; widespread introduction of reading and self-study practices; creation of a virtual environment; introduction of interdisciplinary courses and various forms and methods of formal and summative assessment; self-assessment of students' own activities; active participation of students in the assessment of teaching and learning; providing each student with a 'personal teacher'; organisation of student-centred learning; wide involvement of multimedia tools, digital resources and online platforms in the learning process; creation of a flexible learning environment; fostering creative thinking of students.

Keywords: higher education, participatory approach, student, teacher, features, student-centred learning, research activity, independent work.

REFERENCES

1. Ali, W. (2019). The efficacy of evolving technology in conceptualizing pedagogy and practice in higher education. *Higher Education Studies*. 9(2):81–85. DOI: 10.5539/hes.v9n2p81
2. Araújo Santos, L., Proença, S. & Ribeiro, V. (2023). Co-creation methodology to promote 21st century skills in the classroom context. In: *European Conference on Innovation and Entrepreneurship*. Vol. 18. pp. 57–64. DOI: 10.34190/ecie.18.1.1750
3. Arco-Tirado, J. L., Fernandez-Martin, F. D. & Hervás-Torres, M. (2020). Evidence-based peer-tutoring program to improve students' performance at the university. *Studies in Higher Education*. 45(11):2190–2202. DOI: 10.1080/03075079.2019.1597038
4. Bizami, N. A., Tasir, Z. & Kew, S. N. (2022). Innovative pedagogical principles and technological tools capabilities for immersive blended learning: A systematic literature review. *Education and Information Technologies*. 28(2):1373–1425. DOI: 10.1007/s10639-022-11243-w
5. Bovill, C. (2020). Co-creation in learning and teaching: The case for a whole-class approach in higher education. *Higher Education*. 79(6):1023–1037. DOI: 10.1007/s10734-019-00453-w
6. Elder, L. & Paul, R. (2020). Critical Thinking: Tools for Taking Charge of your Learning and your Life. Foundation for Critical Thinking. Lanham, USA : Rowman & Littlefield Publishers.
7. Ezika, I. J., Ndu, I., Chukwueke, T. C. & Iloanus, O. N. (2022). Assessing opportunities for self-study and out-of-class activities in a prescriptive high contact-hour engineering curriculum. *IEEE Transactions on Education*. 66(1):4–11.
8. Gartland, C. (2020). UK and USA university outreach practices: the need to develop STEM learning pedagogies for student ambassador activity. In: Mansour N., EL-Deghaidy H., editors. *STEM in Science Education and S in STEM: From Pedagogy to Learning*. 269–295. DOI: 10.1163/9789004446076_012
9. Gibbs, J., Hartviksen, J., Lehtonen, A. & Spruce, E. (2021). Pedagogies of inclusion: A critical exploration of small-group teaching practice in higher education. *Teaching in Higher Education*. 26(5):696–711.
10. Hanefar, S. B. M., Anny, N. Z. & Rahman, S. (2022). Enhancing teaching and learning in higher education through formative assessment: Teachers' perceptions. *International Journal of Assessment Tools in Education*. 9(1):61–79. DOI: 10.21449/ijate.946517

11. Heffernan, T. (2022). Sexism, racism, prejudice, and bias: A literature review and synthesis of research surrounding student evaluations of courses and teaching. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 47(1):144–154. DOI: 10.1080/02602938.2021.1888075
12. Héliot, Y., Mittelmeier, J. & Rienties, B. (2020). Developing learning relationships in intercultural and multi-disciplinary environments: A mixed method investigation of management students' experiences. *Studies in Higher Education*. 45(11):2356–2370. DOI: 10.1080/03075079.2019.1610865
13. Islam, M. K., Sarker, M. F. H. & Islam, M.S. (2022). Promoting student-centred blended learning in higher education: A model. *E-Learning and Digital Media*. 19(1):36–54. DOI: 10.1177/20427530211027721
14. Korets, M., Popova, A., Sinenko, O., Trynko, O., Karolop, O. & Krasovskiy, S. (2021). The essence of pedagogical technologies in modern education. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 21(5):48–51. DOI: 10.22937/IJCSNS.2021.21.5.9
15. Kouser, S. & Majid, I. (2021). Technological tools for enhancing teaching and learning process. *Towards Excellence*. 13:366–373. DOI: 10.37867/TE130133
16. Lowe, T. & El Hakim, Y. (2020). An introduction to student engagement in higher education. In: *A Handbook for Student Engagement in Higher Education*. London, UK : Routledge; pp. 3–26
17. McConlogue, T. (2020). Assessment and Feedback in Higher Education: A Guide for Teachers. London, UK : UCL Press.
18. Mensink, P. J. & King, K. (2020). Student access to online feedback is modified by the availability of assessment marks, gender and academic performance. *British Journal of Educational Technology*. 51(1):10–22. DOI: 10.1111/bjet.12752
19. Morris, R., Perry, T. & Wardle, L. (2021). Formative assessment and feedback for learning in higher education: A systematic review. *Review of Education*. 9(3):e3292. DOI: 10.1002/rev3.3292
20. Müller, C. & Mildenerberger, T. (2021). Facilitating flexible learning by replacing classroom time with an online learning environment: A systematic review of blended learning in higher education. *Educational Research Review*. 34:100394. DOI: 10.1016/j.edurev.2021.100394
21. Munna, A. S. & Kalam, A. (2021). Teaching and learning process to enhance teaching effectiveness: A literature review. 4(1):1–4. DOI: 10.33750/ijhi.v4i1.102
22. Ocampo, J. C. G. & Panadero, E. (2023). Web-based peer assessment platforms: What educational features influence learning, feedback and social interaction? In: Noroozi O., De Wever B., editors. *The Power of Peer Learning: Fostering Students' Learning Processes and Outcomes*. New York, USA : Springer International Publishing, pp. 165–182. DOI: 10.1007/978-3-031-29411-2_8
23. Pedagogy for Teaching: A Classroom Guide. (n.d). URL : <https://www.structural-learning.com/post/pedagogy-for-teaching-a-classroom-guide>
24. Rohm, A. J., Stefl, M. & Ward, N. (2021). Future proof and real-world ready: The role of live project-based learning in students' skill development. *Journal of Marketing Education*. 43(2):204–215. DOI: 10.1177/02734753211001409
25. Seibert, S. A. (2021). Problem-based learning: A strategy to foster generation Z's critical thinking and perseverance. *Teaching and Learning in Nursing*. 16(1):85–88. DOI: 10.1016/j.teln.2020.09.002
26. Shirke, A. (2021). What is pedagogy? Importance of pedagogy in teaching and learning process. URL : <https://www.iitms.co.in/blog/importance-of-pedagogy-in-teaching-and-learning-process.html>
27. Shohel, M. M., Ashrafuzzaman, M., Islam, M. T., Shams, S. & Mahmud, A. (2021). Blended teaching and learning in higher education: Challenges and opportunities. In: Loureiro S., Guerreiro J., editors. *Handbook of Research on Developing a Post-Pandemic Paradigm for Virtual Technologies in Higher Education*. Hershey, PA, USA : IGI Global, pp. 27–50. DOI: 10.4018/978-1-7998-6963-4.ch002
28. Teacher as facilitator. (2023). How to improve your lessons with facilitation. SessionLab. URL : <https://www.sessionlab.com/blog/teacher-as-facilitator/>
29. University Grants Commission. (2023). List of Universities. URL : <http://www.ugc-universities.gov.bd/public-universities>
30. Valtonen, T., Leppänen, U., Hyypiä, M., Kokko, A., Manninen, J., Vartiainen H. & et al. (2021). Learning environments preferred by university students: A shift toward informal and flexible learning environments. *Learning Environments Research*. 24(3):371–388. DOI: 10.1007/s10984-020-09339-6
31. Van Heertum, R. (2022). The American University and the struggle for democracy. In: *Emancipatory Change in US Higher Education*. Cham: Springer International Publishing. pp. 13–33.
32. Zarandi, N., Soares, A. M. & Alves, H. (2023). Student roles and behaviors in higher education co-creation – A systematic literature review. *International Journal of Educational Management*. 36(7):1297–1320. DOI: 10.1108/ijem-08-2021-0317
33. Zhang, B. (2021). A comparison between pedagogical approaches in UK and China. *Comparative & International Higher Education*. 13(5):232–242. DOI: 10.32674/jcihe.v13i5.2629

The article was received by the editors 06.05.2025

The article is recommended for printing 10.06.2025